

3. Перспективи виробництва альтернативних видів палива: за даними Міністерства аграрної політики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>

4. Про альтернативні джерела енергії: Закон України від 20 лютого 2003 р. № 555-ІУ [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

5. Про затвердження Програми «Етанол»: Постанова КМУ від 4.07 2000 р. № 1044. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

6. Про затвердження Програми розвитку виробництва дизельного біопалива: Постанова КМУ від 22.12.2006 р. № 1774. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>

УДК 657.471.76

ВИРОБНИЦТВО БІОПАЛИВА – ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ПІДПРИЄМСТВА

*Гуцаленко Л.В., к.е.н., доцент,
завідувач кафедри аудиту та державного контролю
Вінницький державний аграрний університет*

Вступ. Україна є однією з тих держав, які мають енергетичну залежність від інших країн. В Україні споживається 230...300 млн. т умовного палива в рік, основна доля якого припадає на вугілля, нафту і природний газ. І якщо вугілля, за прогнозами, нам може вистачити на 1 тис. років, то власні запаси нафти і газу, при активному їх використанні, будуть вичерпані у найближчому майбутньому (30-50 років). Сьогодні рівень використання власних запасів нафти та газу складає 15-25 % від річного об'єму їх використання. Таким чином, Україна має 75-85 % залежності від імпорту нафти і газу, що звичайно загрожує енергетичній безпеці країни.

Постановка проблеми. Єдиною альтернативою традиційним джерелам енергії є розвиток виробництва відновлюваних видів енергії, що має великі перспективи як для України, так і для всього світу. Проте в нашій країні ще не налагоджено промислове виробництво біопалива, що пояснюється дією кількох факторів: політичних, правових, економічних. Між тим, виробництво біопалива за кордоном зростає з кожним роком, а тому основна маса насіння ріпаку, як основної олійної культури для його виробництва, експортується. Тому вважаємо за доцільне дослідити з економічної точки зору, що є вигіднішим для українських аграріїв: продаж ріпаку як сировини, чи виробництво біопалива для власних потреб та з метою реалізації?

Результати досліджень. Термін «біопаливо» охоплює всі види транспортного або рідкого палива, які виробляють з біомаси. Форми біомаси для її використання як біопалива є досить різноманітними. Біомасу в енергетичних цілях можна застосовувати у процесі спалювання деревини, соломи, сапропелю, а також у переробленому вигляді як рідкі (ефіри ріпакової олії, спирти) або газоподібні (біогаз – газова суміш, основним компонентом якої є метан) палива. Конверсія біомаси у носії енергії може відбуватися фізичними, хімічними, або біологічними методами (останні – найперспективніші).

Світовий досвід показує, що рідкі біопалива стають перспективним і популярним видом енергетичних ресурсів, які за своїм значенням у світовій енергетиці посідають друге місце після твердих палив з біомаси.

На сьогодні в світі використовують два види рідкого біологічного пального:

1. Біодизельне паливо (PME – ріпаково-метиловий ефір) – це вид біологічного палива, який одержують з жирів рослинного і тваринного походження і яким замінюють нафтове дизельне паливо.

2. Біоетанол (етиловий спирт) для бензинових двигунів, який одержують завдяки ферментації цукру (цукровий буряк, цукрова тростина) або крохмалю (пшениця, кукурудза).

Світовий досвід демонструє, що провідні країни з потужним агропромисловим комплексом: США, Канада, Бразилія, Австралія, Таїланд передусім реалізують програми виробництва та застосування біологічних видів енергоносіїв – біоетанолу та біодизельного палива.

Великою проблемою в Україні є те, що насіння ріпаку, вирощене в країні, спрямовується переважно за кордон. Сільськогосподарські підприємства, не маючи можливості переробити насіння ріпаку на біопаливо, продають його за відносно низькою ціною трейдерам, які потім експортують його в європейські країни, де існує підвищений попит на енергетичні культури, в зв'язку з нестачею посівних площ. Україна, яка має всі передумови для налагодження виробництва біопалива всередині країни, ризикує залишитися сировинним додатком Європи, де виробництво біопалива зростає з кожним роком. Деякі науковці песимістично стверджують, що якщо ситуація з виготовленням власного біопального не покращиться, то Україна в найближчі роки купуватиме біопаливо, виготовлене з власної сировини але за кордоном, що погіршить і без того критичну економічну ситуацію. Європа пішла правильним шляхом, нарощуючи об'єми виробництва біоетанолу та біодизелю, тим самим зменшуючи власну

енергетичну залежність, та покращуючи екологічну ситуацію, а також створюючи додаткові робочі місця. Не останню роль в цьому відіграли «...відповідні директиви, в яких, з одного боку, регламентується обов'язкове використання домішок до бензину етанолу та біодизельного палива, а з іншого, - створення економічних умов для сприяння виробництву цих джерел енергії» [1;с. 5].

Проведений аналіз статистичних даних за 2008 рік [2] свідчить, що із загального обсягу реалізованого ріпаку по Україні (2147024 т) лише 4,2 % (91028 т) реалізовано переробним підприємствам; 0,1 % (1364 т) – населенню в рахунок оплати праці; 5,8 % (124922 т) – реалізовано на ринку, через власні магазини, ларки, палатки; і найбільший канал реалізації – за іншими каналами – 89,9 % (1929538 т). Це свідчить про те, що основна маса ріпаку в Україні спрямовується на експорт. При цьому найвища ціна реалізації була отримана в результаті реалізації за іншими каналами – 2189,5 грн./т. (середня реалізаційна ціна ріпаку в 2008 році становила 2179,4 грн./т.)

Вважаємо за необхідне провести дослідження здійснивши порівняльний аналіз щодо отримання фінансового результату за двома напрямками: 1) від виробництва та реалізації підприємством ріпаку зерном; 2) від виробництва та реалізації біодизельного палива.

Візьмемо для прикладу підприємство, яке виростило 100 т ріпаку. Ринкова ціна – 2100 грн./т. Фактична собівартість виробленого ріпаку – 1450 грн./т. Враховуючи те, що на виробництво 1 тонни біодизелю необхідно 2,382 тонни ріпаку, виходить, що із 100 тонн ріпакового насіння можна виробити 42 тонни біодизелю. Виробничі витрати на виробництво 1 тонни біопалива (враховуючи ріпак, оцінений за фактичною собівартістю 1450 грн. / т) складають 3373 грн. Виробнича собівартість всього виробленого біопалива 141666 грн. (42т × 3373 грн.) При цьому на кожну тонну одержаного біопалива розподіляються витрати: загальногосподарські – 100 грн.; витрати на збут – 120 грн. Отже, повна собівартість 1 тонни біодизелю – 3593 грн. Суттєву роль на зниження собівартості біодизельного палива справила реалізація за привабливими цінами побічної продукції (84000 грн.), яка виникає у виробничому процесі. Це – ріпаковий шрот, який є цінним білковим кормом для тваринництва, а також гліцерин, необхідна сировина для хімічної, фармацевтичної, косметичної та інших видів промисловості. Припустимо, підприємство реалізувало біодизель за ціною 6000 грн./т (Станом на 12.11.2009 р. дрібнооптова ціна дизельного пального – 6200 грн./т). Наведемо за допомогою даних таблиці 1 розрахунок фінансових результатів двох варіантів.

Таблиця 1.

**Формування фінансового результату від реалізації ріпаку
та від реалізації біодизельного палива, грн.**

Стаття	Реалізація ріпаку	Реалізація біодизелю
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	210000	252000
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	145000	141666
Валовий прибуток (збиток)	65000	110334
Адміністративні витрати	-	4200
Витрати на збут	-	5040
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток (збиток)	65000	101094
Податок на прибуток від звичайної діяльності (якщо підприємство не є платником ФСП)	19500	30328
Чистий прибуток (збиток)	45500	70766

Приведені розрахунки свідчать, що виробництво біодизельного палива є рентабельним, особливо якщо брати до уваги цінову ситуацію, що склалася на ринку традиційних нафтопродуктів. Навіть якщо господарство не буде реалізовувати біопаливо, то все одно, отримавши дохід у сумі 65000грн від реалізації ріпаку, підприємство зможе купити за ці кошти лише 10,5 т дизпалива ($65000 \text{ грн.} : 6,20 \text{ грн} = 10483 \text{ кг}$).

Висновок. Проведені дослідження дозволяють зробити висновок, що сільськогосподарське підприємство, виробляючи біопаливо, матиме можливість отримувати вищі прибутки порівняно з підприємством, яке вирощує ріпак для реалізації, а для виробничих потреб здійснює купівлю нафтового пального за ринковою ціною. Використовуючи біодизельне паливо, виготовлене у власному господарстві, підприємство має можливість тим самим значно підвищити рентабельність сільськогосподарської продукції, адже пальне займає значну частку (20,3 %) в собівартості сільськогосподарської продукції. Проте проблематичним для сільськогосподарських підприємств, особливо в умовах кризи залишається питання здійснення капіталовкладень на придбання біодизельної установки. Тому, на нашу думку, необхідна державна підтримка як на законодавчому рівні так і на рівні довгострокової фінансової політики, через певні державні програми.

Використана література

1. Калетник Г.М. Розвиток ринку біопалив в Україні: Монографія. – К.: Аграрна наука, 2008. – 464 с.
2. Форма 21-заг. «Реалізація сільськогосподарської продукції за 2008 рік» Державного комітету статистики Вінницької області.